

Projekty na odbornú ochranu zbierok

Zákon o múzeách a galériách (č. 206/2009 Z. z.) legislatívne upravuje povinnosti múzeí a galérií pri vykonávaní základných odborných činností. Medzi tieto povinnosti patrí aj odborná ochrana zbierkových predmetov, ktorej cieľom má byť zastavenie alebo spomalenie prirodzených procesov degradácie zbierok. Zákon definuje aj podmienky ochrany trvalo uložených zbierkových predmetov v špecificky upravených a zabezpečených priestoroch – v depozitároch. Požiadavky kladené na tieto priestory spočívajú predovšetkým v zabezpečení optimálnych klimatických, svetelných a bezpečnostných podmienok. Splnenie uvedených podmienok si vyžaduje primerané materiálo-technické zabezpečenie, a to si zasa vyžaduje nemalé finančné prostriedky.

Tribečské múzeum v Topolčanoch prakticky od svojho vzniku v r. 1961 neustále zápasilo s nedostatkom adekvátnych priestorov na uloženie zbierkových predmetov. Až do r. 1999 sa depozitáre múzea nachádzali na niekoľkých miestach, väčšinou mimo mesta Topolčany. Vo všetkých prípadoch sa jednalo o provizórne, z hľadiska klimatických a bezpečnostných podmienok nevyhovujúce priestory. Až po presťahovaní múzea ako nájomcu do svojej súčasnej budovy došlo aj k premiestneniu kompletného múzejného zbierkového fondu (provizorium trvalo 38 rokov). Počiatočné nadšenie pracovníkov múzea z nového sídla však netrvalo dlho. Čiastočná stavebná rekonštrukcia vykonaná v r. 1998 nevychytala všetky neuhy starej budovy (postavenej v r. 1895 pre okresný kráľovský súd). Problémy začala spôsobovať vzlianjúca vlhkosť, prejavujúca sa najmä v depozitárnych priestoroch. Dlhoročný nepriaznivý stav sa začal radikálne riešiť až prechodom budovy (v r. 2008) do vlastníctva Nitrianskeho samosprávneho kraja, zriaďovateľa topolčianskeho múzea. Z pridelených finančných prostriedkov NSK sa zrealizovala komplexná rekonštrukcia depozitárnych priestorov, ukončená v r. 2013.

Po vyriešení fyzického stavu depozitárov múzeum ďalej muselo riešiť problémy súvisiace s odborným uložením a odbornou ochranou cez 82 tisíc zbierkových predmetov. Pred rekonštrukciou depozitárov používaný úložný mobiliár (drevené regály a skrine zo 70-tych r. 20. stor.) z hľadiska technického i fyzického stavu bol už nevyhovujúci, podobne ako obalový materiál (škátule poškodené vlhkosťou a plesňami). Podobnú technologickú zastaranosť vykazoval aj elektronický zabezpečovací a požiarny systém, ako aj v pôvodných depozitároch používané odvlhčovače a merače teploty a vlhkosti. Naznačené problémy sa múzeu podarilo vyriešiť v priebehu rokov 2014 až 2016 vďaka podporným dotačným programom z **Ministerstva kultúry Slovenskej republiky** a **Fondu na podporu umenia** a spolufinancovaníu z rozpočtu **Nitrianskeho samosprávneho kraja**.

V roku 2014 z dotácií získaných z MK SR sa zrevitalizovala elektronická zabezpečovacia a požiarna signalizácia, časť depozitárov sa vybavila účelovým úložným mobiliárom (mobilnými kovovými regálmi). V roku 2015 MK SR finančne podporilo projekty múzea na inštaláciu kamerového bezpečnostného systému a na doplnenie depozitárneho mobiliáru (mobilné a statické regály, skrine). Z pridelenej účelovej dotácie z rozpočtu NSK sa v tomto roku obstaral aj nový obalový materiál na uloženie zbierkových predmetov. V roku 2016 z verejných zdrojov podporil FPU nákup odvlhčovačov a záznamníkov teploty a vlhkosti. Realizáciou všetkých vyššie uvedených projektov sa vytvorili predpoklady na zvýšenie úrovne odbornej ochrany zbierkových predmetov, vrátane preventívnej starostlivosti, klimatických podmienok a bezpečnosti.

PhDr. Blažena Šmotláková

Najnovší objav podzemných priestorov v Topolčanoch

Únik vody z vodovodného potrubia na Pribinovej ulici v Topolčanoch v tesnej blízkosti námestia vo februári 2016 spôsobil poškodenie mestskej komunikácie. Podmytá cesta sa zborila pod úroveň pôvodného terénu. Pri odstraňovaní havárie pri výkopových prácach robotníci pod úrovňou terénu našli vstup do podzemného priestoru.

K preskúmaniu vzniknutej situácie bola prizvaná Ing. arch. Eva Gažiová z KPÚ v Nitre, pracovisko Topolčany a PhDr. Mário Žáčik, archeológ z Tribečského múzea v Topolčanoch. Archeologická obhliadka a dokumentácia vzniknutej situácie bola priestorovo limitovaná na miesto výkopu, ktoré sa nachádzalo cca 560 cm od priečelia budovy reštaurácie Alfredo a Slovenskej sporiteľne. V ryhe boli zaevidované kultúrne vrstvy a sídliskový objekt. Vzhľadom na havarijnú situáciu, neustále presakovanie vody z potrubia, ale aj nepriaznivé daždivé počasie sa profil začistil len na jednom mieste západnej časti ryhy. Zo vzniknutej ryhy je z chronologického hľadiska dôležitá a zdokladovaná novoveká sídlisková vrstva – deštrukcia, ktorá poukazuje na požiare v meste Topolčany v 18. storočí (roky 1731 a 1782). Obhliadkou bolo zistené a následne fotograficky a na video zdokumentované porušenie vchodu do podzemných priestorov pod dnes už neexistujúcim meštianskym domom. Vchod otvoru bol tvorený kameným oblúkom o šírke 140 cm, svetelnej výške zachovalého oblúku od nánosu po strop 60 cm, hĺbkou viac ako 380 cm. Vstup tvoril zužujúcu sa a postupne klesajúcu šiju vstupu pivnice na konci rozširujúcu sa v tvare písmena „T“. Môže íť o gotické, resp. renesančné podzemné priestory, na čo poukazuje aj časť keramických nálezov získaná z profilu, nachádzajúceho sa nad priestorom vstupu do pivnice (chodby).

Prezentácia zisteného objavu by mohla byť vecou prestíže a krokom k zvýšeniu turistického ruchu v meste, ale aj záujmu zo strany obyvateľov o mesto, v ktorom žijú.

PhDr. Mário Žáčik

Z histórie stredovekého pivovarníctva

V období stredoveku pivo patrilo medzi obľúbené, a popri víne najbežnejšie nápoje. K rozšíreniu popularity piva prispelo viacero faktorov, napr. dostatok výrobných surovín a dobrá znalosť varenia piva, ale i nutnosť vyrábať nápoje kvôli nízkej kvalite bežnej vody.

Pivo sa pilo všade, v sedliackych domácnostiach, kláštoroch, hostincoch či na kráľovskom dvore. Aké bolo stredoveké pivo? Úplne iné než dnešné pivo. Spočiatku malo formu veľmi riedkej, mierne prekvasenej kalnej kaše. Obsahovalo v sebe veľa výživných látok – bielkovín a sacharidov, potrebných pre výkon každodennej fyzickej práce ľudí. Pivo bolo také syté, že vedelo nahradiť napr. aj večeru. Napokon, o pive ako tekutom chlebe sa vraví dodnes. Postupne pivo naberalo formu príbuznú dnešnej – redšiu a zlatistú, kalné však bolo stále. Filtrovanie a pasterizácia piva sa objavili až v neskoršom období.

V priebehu stredoveku sa vyrábali rôzne piva, chmelené aj nechmelené, s príchutami i bez nich, svetlé aj tmavé. Podľa použitého sladku sa piva delili na biele – z pšeničného sladku, a červené – z jačmenného sladku. Biele slabšie piva boli lacnejšie, a preto aj dostupnejšie. Červené piva sa nechávali dlhšie „ležať“, boli bohatšie chmelené a penivejšie. Popularita silnejších červených pív spočiatku nebola veľká, začala rásť až vo vrcholnom stredoveku. V novoveku sa pomer otočil a slabšie biele pivo sa dostalo do úzadia. Kto mohol pripravovať tento populárny nápoj? Pivo sa v podstate mohlo variť v každej domácnosti, jeho príprava nebola ťažká. Aj pri výrobe piva však platil známy fakt, že vyššiu kvalitu nejakého produktu či služby je možné dosiahnuť vďaka špecializácii výroby. Z tohto dôvodu postupne vznikali tzv. služobnícke špecializované osady. Špecializáciu na varenie piva je možné vystopovať až na Veľkú Moravu, po jej zániku túto štruktúru prevzalo aj rodie sa Uhorsko. V topolčianskom regióne bolo špecializovaných osád viacero, zaznamenané sú napr. lokality Chlebany, Tesáre, Štitáre, Solčany, Zlatníky. Osobitnú skupinu výrobcov tvorili špecialisti na tzv. marcové pivo, v písomných prameňoch označovaní ako „marci datores“. Žili pri Blatenskom jazere v Maďarsku, ale s vysokou pravdepodobnosťou aj v Tvrdomestiach pri Topolčanoch. Variči piva sídlili aj v neďalekých Veľkých Uherciach. Píše sa to v listine kráľa Ladislava IV. datovanej do roku 1274.

Pri výrobe piva bol dôležitou surovinou chmeľ. Najprv rástol divo, neskôr sa pestoval v osobitných záhradách – chmeľniciach, kde sa navíjal na koly. Chmeľ sa dostal aj do miestnych názvov, napr. dnes už zaniknutá osada Chmeľany (Kimelan) sa spomína v Zoborskej listine z roku 1113.

Na pestovaní chmeľu, výrobe piva a jeho šírení mali zásluhu aj cirkevné inštitúcie, hlavne benediktínske kláštory. Predstavení kláštorov od svojich poddaných v rámci naturálnych dávok okrem iného žiadali aj slad, ktorý sa dal transportovať ľahšie ako pivo. Samotné varenie piva potom zabezpečovali kláštorní sládkovia. Niektoré kláštory však žiadali ako povinnú dávku už hotové uvarené pivo.

V mestách mohol variť pivo prakticky každý mešťan, ktorý mal v meste dom. Počas 14. storočia niektoré mestské rady, napr. v Kremnici, určili právo na varenie piva len vybraným mešťanom. Tieto nariadenia prispeli k vzniku malých mestských pivovarov. V 15. storočí sa pivo varilo v Banskej Štiavnici,

Kremnici, Banskej Bystrici, Kežmarku, Levoči, Prešove, Bardejove, Košiciach, Trenčíne, Trnave, Bratislave, Svätom Jure, Pezinku, Beckove, Spišskej Novej Vsi, Lendaku, Hornej Štubni, Dobšinej, vo Vyhniach a v mnohých iných miestach. Ako vidno, popularita piva v stredoveku bola veľmi veľká, narastala i v ďalších obdobiach, a vlastne pretrvala do dnešných časov.

Mgr. Ondrej Godál

Cestička do múzea

Múzeum si svojich návštevníkov musí podchytiť a zaujať už od predškolského veku. V snahe naplniť uvedenú myšlienku Tribečské múzeum v októbri minulého roka pripravilo vzdelávací interaktívny program Cestička do múzea. Cieľom bol určený deťom materských škôl a žiakom I. stupňa základných škôl. Zameraný bol na priblíženie činnosti múzea prostredníctvom prírodných vied. Program zahŕňal návštevu prírodovednej expozície, aktuálnych výstav, administratívnych priestorov, riadené rozhovory z oblasti prírodných vied, rôzne tvorivé aktivity - modelovanie z hrnčiarkej hliny (odznaky s motívmi rastlín a živočíchov), modelovanie zbierkových predmetov vystavených v expozícii, kreslenie (čo ma zaujalo), vystrihovanie a lepenie z farebných papierov, vyfarbovanie obrázkov (motívy živočíchov a rastlín), skladanie pexesa s obrázkami zbierkových predmetov z prírodovedných zbierok, dramatizáciu prostredníctvom hraných scénok a čítania z rozprávkových knižiek so zvieracími hrdinami. Deti po absolvovaní všetkých aktivít získali diplom „Malý prírodniarik“.

Mgr. Ľubomír Opáth

Nové interaktívne podujatia v múzeu

Podporovať predstavivosť, samostatnosť a kreativitu žiakov, rozvíjať ich praktické zručnosti a výtvarné cítenie sú dôležité ciele všetkých interaktívnych podujatí prebiehajúcich v Tribečskom múzeu v Topolčanoch. Okrem dlhodobějších podujatí múzeum prináša už druhý rok aj krátkodobé týždňové projekty prezentujúce rôzne zaujímavé témy.

Z nových interaktívnych podujatí môžeme spomenúť podujatia tematicky orientované na významné kalendárne obdobia, akými sú fašiangy, Veľká noc, advent a Vianoce. Zámerom podujatí je návštevníkom priblížiť bohatú studnicu tradičných

ľudových zvykov a obyčajov, a zároveň rozvíjať ich zručnosti v rôznych tvorivých aktivitách.

Podujatie pod názvom Fašiangy sa kráti... prinieslo rozprávanie o vzniku a vývoji fašiangovej tradície a fašiangovú tvorivú dielňu. Návštevníci si vyrobili, s využitím vlastnej fantázie alebo podľa predkreslených vzorov, masky, škrabošky, čelenky alebo karnevalové ozdoby. V rámci podujatia sa uskutočnilo vyhodnotenie súťaže „O najzaujímavejšiu masku“ a súťaže „O najzábavnejšiu fašiangovú šišku“. Najmenších návštevníkov potešilo karnevalové maľovanie na tvár.

S príchodom jari sa medzi krátkodobými aktivitami múzea objavuje podujatie Veľká noc v múzeu. Návštevník sa dozvie zaujímavosti o tradíciách a symboloch predveľkonočného a veľkonočného obdobia, a tiež sa môže realizovať v tvorivej dielni. Pre mladšie aj staršie vekové skupiny bola pripravená výroba jarných a veľkonočných dekorácií z papiera a hrnčiarskej hliny, výroba veľkonočných pozdravov, zdobenie a maľovanie kraslíc. Pre najmenšie deti boli určené omalovánky, pre staršie deti tajničky.

Predvianočnú atmosféru s návratmi k ľudovým tradíciám prináša podujatie Advent v múzeu. Po prednáške o ľudových zvykoch sa návštevníci môžu zapojiť do tvorivých aktivít. Čaká ich zdobenie medovníkov, výroba vianočných ozdôb a snehu-liakov, maľovanie na kamienky. V programovej ponuke je tiež ukážka výroby oblátok, ktorú si návštevníci môžu aj vlastnoručne vyskúšať. Samozrejmosťou je ochutnávka oblátok a vianočného detského punču. Podujatím sprevádzajú tradičné maskované postavy „Lucky“, a tak nechýbajú ani typické magické úkony spojené s dňom Lucie.

Mgr. Ľubomír Opáth

Zaujímavé exponáty v zbierke chladných zbraní

Chladné zbrane patria k predmetom, ktoré majú svoje zastúpenie v zbierkach väčšiny múzeí na území Slovenska. Ide o veľmi zaujímavú skupinu exponátov, umožňujúcich interdisciplinárne skúmanie – vyjadriť sa k nim môžu historici, archeológovia, ale tiež metalurgovia či umeleckí remeselníci.

Čo radíme medzi chladné zbrane? Podľa najzákladnejšieho členenia sem patria zbrane úderné (kyje, palice, palcáty, bojové kladivá ...), bodné (bodce, nože, dýky, bodáky, kordy, kopije, oštep, halapartne ...) a sečné (sekery, meče, šable ...). Mnohé zbrane vďaka svojej konštrukcii umožňujú vykonávať viacero úkonov, a teda spadajú do viacerých kategórií. Vyššie uvedené členenie je určené na základe prevládajúceho určenia techniky boja.

Ak sa pozrieme bližšie na zbierku chladných zbraní Tribečského múzea, obsahujúcu cez 50 položiek, zistíme, že z hľadiska časového i typologického ide o pomerne rôznorodú skupinu predmetov. Najstaršia zastúpená zbraň pochádza približne z 1. polovice 16. storočia, najmladšia z obdobia druhej svetovej vojny. Typovo ide prevažne o šable, zastúpenie majú však aj lovecké tesáky, nože, dýky, bodáky, športové zbrane, paloše a iné.

Najstarším predmetom je torzo renesančného meča pochádzajúceho pravdepodobne z konca 15. až 1. polovice 16. storočia. Predmet bol nadobudnutý zo Solčian. Torzo sa dochovalo so záštitou v tvare ležateho písmena „S“. Záštita mala aj záštitný krúžok a mušľu, z krúžku sa zachovala len časť. Hlavica meča chýba. Čepeľ je zachovaná odhadom z dvoch tretín, časť pri špičke chýba. Ide o čepeľ pomerne ľahkú, jednosečnú, možno bola pri špičke brúsená obojstranne. Zaujímavosťou je, že na čepeľi sa nachádzajú stopy damaskovania. Je teda možné, že minimálne stred čepele

bol vyrobený z damaškovej ocele. Treba spomenúť, že s torzom meča sa zachovala objímka ústia puzdra meča.

Z môjho pohľadu za najkrajšie zdobenú zbraň zo zbierky chladných zbraní považujem turecký jatagan pochádzajúci z konca 18. alebo začiatku 19. storočia. Ide o zaujímavú zbraň používanú osmanskými vojskami. Obzvlášť obľúbená bola u janičiarov, ktorí jatagany mohli nosiť aj mimo služby ako zbrane osobnej ochrany.

Šable a pušky boli uložené v posádkových skladoch. Jatagany boli vyrábané prevažne na objednávku, preto sa zvykli dekorovať peknou výzdobou. Okrem značky majstra na nich často môžeme nájsť aj meno majiteľa, vyhotovené tak, aby ladilo s celkovou výzdobou zbrane. Vyššie spomenutý jatagan má charakteristickú rukoväť vyrobenú z leštenej kosti, zdobenú drahými kameňmi (alebo ich napodobeninami). Na čepeľi sa nachádzajú ako ozdoba strieborné ornamenty.

Najmladším predmetom zo skupiny chladných zbraní je pravdepodobne slávnostná šablá dôstojníka žandárstva z obdobia Slovenského štátu. Ide o krásnu reprezentatívnu šablú, ktorá sa zachovala vrátane puzdra a zdobeného závesníka na opasok. Zbraň má niklovanú čepeľ, kôš rukoväte aj puzdro. Kôš čepele je zdobený motívom dubových ratolestí, doplnený rytinou slovenského štátneho znaku. Ozdobná šnúra (portepeľ), bohužiaľ chýba, i tak ide o krásny komplet.

Súbor chladných zbraní v múzejnej zbierke nie je veľmi početný, vyznačuje sa však typologickou rozmanitosťou. Verím, že prezentácia tohto súboru zbraní v rámci tematickej výstavy Historické zbrane v zbierkach múzea v roku 2018 sa stretne s pozitívnou odozvou od návštevníkov.

Mgr. Ondrej Godál

Z exotické flóry Považského Inovca

Za exotikou nemusíme vždy vycestovať až do ďalekej cudziny. Niekedy stačí, ak sa pozorne rozhlíadneme vókol seba. Pri potulkách prírodou Považského Inovca sa občas stretáme s rastlinami, ktoré nás hneď na prvý pohľad zaujmú svojím zvláštnym tvarom alebo neobvykle pestrým zafarbením. K takýmto rastlinám nesporne patria orchidey. Pôsobia exoticky a tajomne, o ich vzácnosti ani nehovoriac. Botanicky patria do čeľade vstavačovité, ktoré sú v rastlinnej ríši jednou

■ Kruštík tmavočervený

z najrozmanitejších čeľadí vyznačujúcou sa neobvyklým spôsobom rastu. Osobitý je najmä ich spôsob rozmnožovania, fascinujúco prepojený s inými rastlinami, hubami alebo so živočíchmi. Dĺžka vývoja jedincov od vyklíčenia semien až po kvitnutie je druho špecifická a trvá viac, než by sme predpokladali, zväčša od troch do pätnásť rokov. Ich kvitnutie býva často nepravidelné. Niet divu, že táto čeľaď charakteristická fantastickou bizarnosťou a farebnosťou kvetov je medzi rastlinami výnimočná. Spomedzi všetkých rodov vstavačovitých najpočetnejšie zastúpenie majú kruštíky. Pozornosť upúta najmä kruštík tmavočervený, pomenovaný podľa typickej purpurovo červenej farby svojich kvetov, ktorý nás očarí jemnou vanilkovou vôňou. Menej nápadné kvety, usporiadané v pomerne dlhom a hustom klasovitom súkvetí, vďaka sfarbeniu patria medzi najozdobnejšie v rámci rodu. Je jedným z našich najskôr kvitnúcich kruštíkov, kvitne už od mája do júla. Kruštík tmavočervený, variabilný vo veľkosti a tvare listov i kvetov, obľubuje vápnité pôdy svetlých lesov a kamenistých lúk. Len veľmi zriedka ho môžeme vidieť v hojnejšom počte.

Nevedným tvarom kvetov zaujmú žltkavobielo sfarbené, aj v čase kvitnutia takmer zatvorené, do prílby zložené kvety prílbovky bielej. Je ozdobou svetlých aj tienistých listnatých lesov, svetlých hájov a lesostepí. Spolu s prílbovkou dlholistou, odlišnou snehobielymi kvetmi a dvojradovými kopijovitými až úzkokopijovitými lis-

tami, a s purpurovo kvitnúcou prílbovkou červenou, je pomerne často sa vyskytujúci druhom.

Neobyčajnou lesnou vstavačovitou rastlinou je kvetom nenápadný, o to však vzácnejší bradáčik vajcovitolistý. Táto trvác bylina, v priemere 40 cm vysoká, svoju krásu ukrýva v podobe svetlozeleného až sýtozeleného redšieho súkvetia, splyvajúceho s okolitou prírodou. Rozpoznávacími znakmi sú dva matno zelené, v dolnej tretine stonky proti sebe stojace široko vajcovité listy s výrazným žilkovaním a dlhé mnohopočetné súkvetie majúce 20 až 80 kvetov. Pysk kvetov je na vrchole netypicky rozoklaný na dva tupé laloky. Zo všetkých našich orchideí je najmenej závislý na mykoritickom spôsobe výživy.

Mimoriadne atraktívne a exotické kvety môžeme nájsť pri hmyzovníkoch. Svojím tvarom napodobňujú určité druhy hmyzu, podľa čoho dostali aj názov. Pozoruhodné sú tým, že opelujúci hmyz nelákajú na nektár, ale tvarom svojich kvetov, zafarbením a vôňou napodobňujú samičky opelovačov, a tak ich vábia k opelovaniu. Veľmi ojedinelý výskyt je zaznamenaný u hmyzovníka Holubyho. Zaujímavý je nielen ružovo-fialovkastými vonkajšími okvetnými lístkami, často so zeleným nádychom, ale aj

■ Hmyzovník

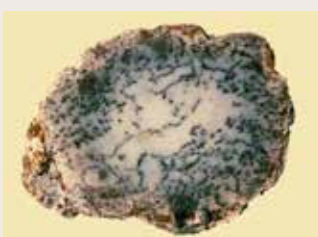
neobvykle vyklenutým zamatovo-hnedým pyskom, s bočnými lalokmi ohnutými nadol a výraznou variabilnou kresbou.

Tvarom zvláštne a nezvyčajne zaujímavé kvety nájdeme aj u ďalších zriedkavo rastúcich orchideí, napríklad u niektorých druhov vstavačov a vstavačovcov, ako sú napr. vemenník dvojlistý, päťprstnica obyčajná či modruška pošvatá.

Orchidey sú zaradené do prílohy Cites, patria medzi rastliny, ktoré sú chránené zákonom. Sú klenotmi prírody a neodmysliteľnou súčasťou flóry. Od milovníkov prírody si pre svoju vzácnosť a krásu oprávnenne zaslúžia obdiv a ochranu.

Ing. Olga Kostolná

Kolekcia opálov v mineralogickej zbierke múzea

■ dendritický opál

ju obohatila najmä zaujímavá kolekcia opálov, ktorých výskyt je sústredený na lokalitu v stredoslovenskom a východoslovenskom vulkanickom areáli.

Opál je amorfný minerál, ktorý má rôznorodý vzhľad. Tvorí nielen celistvé hroznovité a kvapľovité agregáty, ale známe je aj guľovité či hluzovité, prípadne môže vytvárať konkrécie. Najčastejšie sa vyskytuje v rôznych odtieňoch hnedej farby. V prírode sa stretávame aj s bezfarebnými, bielymi a ďalšími farebnými odrodami. Je to pomerne tvrdý a krehký nerast s bielym vrypom a skleným leskom. Jeho formovanie sa viaže na doznievanie vulkanickej aktivity, spojenej s migráciou prehriatych roztokov cez vulkanické horninové komplexy smerom k zemskému povrchu. Vo forme žiliek, povlakov, kôr či výplní mandľovcových dutín i tmelu v pyroklastických sa opály vyzrážali z minerálnych roztokov v puklinách sopečných hornín.

Prvé opály sa objavili už pri zakladaní mineralogickej zbierky. Od vzniku múzea boli v nej zastúpené v menšom počte nevýrazné kusy obyčajného opálu. Akvizícia mala rôznu kvalitu, niektoré vzorky boli bez uvedenia lokality alebo uvedené s ne-

pravdepodobnou lokalitou. Zlepšenie situácie a nárast počtu kusov nastáva po roku 1989 prijatím kustóda zbierok anorganických prírodnín, ktorý zabezpečuje nielen nadobúdanie, ale aj spracovanie minerálov. Kolekciu, ktorá je súčasťou mineralogickej zbierky, dnes tvorí 42 kusov opálov a jeho variet. Prevažná väčšina pochádza zo slovenských, ale výnimkou nie sú ani zahraničné lokality. Zo Slanských vrchov je zastúpený žltý opál, voskový opál a opál mäsový, štruktúrou fialovočervenej farby pripomínajúci mäso, z Herľan. Skupinku dopĺňa i chloropál z Kosorína v Kremnických vrchoch. Súbor rozširuje tiež vodopriehľadný hyalit zo susedného Česka i dendritický opál s čiernymi kríčkovitými útvarmi na povrchu z lokality v Turecku.

Najpočetnejšie sú v súbore zastúpené drevné opály. Vznikajú prestúpením kyseliny kremičitej drevom, ktorá drevo impregnuje a zachováva jeho štruktúru. Spomedzi niekoľko desiatok lokalít ich výskytu na Slovensku sú v skupine prítomné okrem kusových foriem zo Svätého Antona, Ponicej Huty, Povrazníka a Veľkého Ďura i petrifikované kmene stromov zo Suchého a Čakanoviec. Zaujímavou hrou výrazných dúhových farieb, ktoré sa striedajú a vytvárajú výnimočné a vzácne sfarbenie, vyniká drahý opál. Zastúpený je v zbierke múzea v podobe drobných úlomkov z lokality Dubník v Slanských vrchoch. Zbierková kolekcia opálov nie je uzavretá, stále sa dopĺňa novými zástupcami týchto nerastov.

Opály sú cenné a jedinečné anorganické prírodniny, ktorých lokality výskytu slúžia ako dôležité oporné body v poznaní geologickej stavby územia. V pozícii zbierkových predmetov prezentovaných v expozícii a na tematických výstavách prinášajú poučenie i estetické zážitky.

Mgr. Božena Petrášová

Najkraťšia obehová bankovka

Podľa archeologických poznatkov sa podmienky na vznik peňazí začali vytvárať už v staršej dobe kamennej – paleolite. Funkciu najstaršieho platidla plnili rôzne druhy kvalitnej kamennej suroviny a z nej vyrobené nástroje. V zavádzaní razenia mincí nesú primát dvaja panovníci: lýdsky kráľ Gýges v Malej Ázii a kráľ Feidón na ostrove Aigína v Stredozemnom mori. Mince boli z elektrónu – zliatinu zlata a striebra (obdobie 650 p. n. l.). Prvé mince na našom území dali raziť Kelti, pochádzajú z 2. polovice 3. storočia p. n. l. Známe keltské strieborné mince Biateky sa razili aj v Bratislave. Vývoj sa nezastavil a na svet prišli prvé papierové bankovky. Niesli názov bankocedule (bankocetle), boli vydané kráľovnou Máriou Teréziou roku 1762 ako prostriedok získania peňazí pre dlhotrvajúcu vojnu proti Prusku.

V zbierkach Tribečského múzea v Topolčanoch sa nachádza viacero bankoviek, hlavne z obdobia 1. Československej republiky, Protektorátu Čechy a Morava a Slovenského štátu. Po vyhlásení autonómie Slovenska 6. októbra 1938 a vzniku samostatného Slovenského štátu 14. marca 1939 bolo potrebné urýchlene zaviesť nové peniaze. Prvým krokom bolo uskutočnenie pretlaču „Slovenský štát“ na bankovky z 1. ČSR (100, 500 a 1000 korún), platné do vytlačenia nových bankoviek Slovenského štátu. Prvé platidlo Slovenskej republiky sa objavilo 26. júla 1939. Bola to minca, päťkorunák s portrétom Andreja Hlinku. Prvou slovenskou bankovkou, ktorá sa dostala do obehu 1. septembra 1941, bola stokorunáčka z dielne Štefana Bednára. Na averze je portrét kniežata Pribinu, na reverze žena s erbom Slovenského štátu. Koncom vojny sa do obehu dostali aj bankovky – poukážky, ktoré používala Červená armáda. Boli tlačene v moskovskej tlačiarňi Goznak.

Medzi najzaujímavejšie bankovky nachádzajúce sa v numismatickej zbierke múzea patrí určite 2000 korún z roku 1945. Za povšimnutie stojí minimálne jej nezvyklá vysoká nominálna hodnota. Koncom vojny pomaly dochádzalo k znehodnocovaniu meny a vyššia hodnota peňazí bola potrebná. Plánovala sa aj tlač bankovky v hodnote 5000 korún s portrétom kniežata Mojmiru. K jej vytlačeniu došlo až po skončení vojny, ale do obehu sa už nedostala.

Z dôvodu nedostatku času na zadávanie súťaže grafických návrhov pre novú bankovku vzkriesil sa starší návrh grafika Jozefa Vlčka, pracovníka tlačiarne Neografa v Turčianskom sv. Martine, ktorý na rok 1944 navrhol štátovku v hodnote 100 korún. Hlavným motívom bol malý znak Československa – dvojchvostý lev s erbom Slovenskej republiky na prsiach (na nepoužitej štátovke 100 Ks bol použitý iba erb Slovenskej republiky), v pozadí klasy obilia, kolovrátok a miska s jedlom. Aj keď bola vydaná na základe vyhlásenia Slovenskej národnej banky, textom je označená ako 2000 korunová poukážka Československej republiky. Do obehu sa dostala v malom množstve až 24. augusta 1945. V neľahkých povojnových časoch jej trvácnosť však bola veľmi krátko, platila iba 66 dní. Stala sa tak najkratšie používanou bankovkou na našom území. V súčasnosti je pre zberateľov veľmi ceneným kúskom. Bankoviek nebolo veľa a po stiahnutí z obehu sa znehodnocovali perforovaným textom „SPECIMEN“.

Mgr. Bohuš Sasko

Výstava Od chmelu k pivu na cestách

■ Topolčany

Do výstavného plánu na ten-ktorý rok sa pracovníci Tribečského múzea v Topolčanoch snažia zaradiť tematicky rôznorodé výstavy. Vychádzajú pritom nielen zo zloženia vlastného zbierkového fondu, ale i z ponuky slovenských múzeí alebo iných vystavovateľov (súkromní zberatelia, ľudoví umelci). V roku 2016 sa rozhodli odbornej i laickej verejnosti predstaviť časť predmetov z bohatej zbierky tematicky sa viažucej k špecializácii múzea – dokumentovanie dejín chmeliarstva, sladovníctva a pivovarníctva na Slovensku. V roku 1981, kedy bola vládny nariadením pre múzeum určená uvedená špecializácia, vo fonde múzea sa nachádzali len dva predmety z tejto oblasti. V priebehu nasledujúcich rokov (aj s príspevom Ing. Milana Petráša, CSc., vtedajšieho pracovníka SPM v Nitre) sa podarilo vybudovať pomerne solídnu pivovarnícku zbierku. V ostatných rokoch sa k nej pridružila aj novobudovaná chmeliarska zbierka.

Časť exponátov z pivovarníckej a chmeliarskej zbierky bola verejnosti sprístupnená v rámci výstavy Od chmelu k pivu v termíne od 23. 11. 2016 do 10. 2. 2017 vo výstavných priestoroch múzea. Výstavný projekt autorsky pripravili pracovníci múzea, botanika Ing. Oľga Kostolná a historik Mgr. Ondrej Godál. Zamerali sa na priblíženie vývojových fáz vzniku a procesu výroby piva a stručný prehľad dejín pivovarníctva od najstarších čias po súčasnosť. Teší nás, že inštalovaná výstava oslovila nielen návštevníkov Tribečského múzea, ale aj kolegov z iných slovenských múzeí. O výpožičku výstavy následne po jej skončení v Topolčanoch prejavilo záujem Hradné múzeum vo Filakove, kde bola výstava inštalovaná od 14. 3. do 14. 5. 2017. Zbierkové predmety sa do nášho múzea vrátili len na dočasnú dobu. O zapožičanie výstavy v roku 2018 už teraz prejavili záujem múzea v Rožňave, Galante a Leviciach. Výstavu tak budú môcť navštíviť záujemcovia o problematiku pivovarníctva vo viacerých regiónoch Slovenska.

PhDr. Blažena Šmotláková

■ Filakovo

Krása stredovekých záušnic

V období raného stredoveku žiadny šperk nedosiahol také rozšírenie ako esovité záušnice. Tvarovo sa jedná o jednoduché krúžky z rôznych materiálov. Záušnice boli zhotovené z rôznych kovov (bronz, meď, striebro, cín, olovo, zlato). Vzácné sú exempláre záušnic, ktorých telo je vytvorené z viacerých spletených drôtikov. O pôvode tohto šperku existuje viacero teórií. Jedna poukazuje na šírenie záušnic spolu so šírením kresťanstva. Tieto šperky s esovitým zakončením sú známe už z čias Veľkej Moravy. Vychádzajú z archeologických nálezov je zrejme, že záušnice boli ozdobou hlavy. Ich umiestnenie a spôsob nosenia však mal svoje odlišnosti. Slobodné dievčatá si záušnice vplietali do účesu. Po vydaji si žena vlasy musela zahaliť, čím záušnice ako ozdoba vlasov stratili význam. Preto sa presunuli na čelenku, prípadne na stužky, ktoré ženy nosili pripevnené po bokoch hlavy, ale aj v oblasti čela. Výber materiálu, počet a veľkosť záušnic záviseli tiež od veku nositeľiek. Detské záušnice boli menšie. Hroby detí a nedospelých dievčat obsahovali väčšinou záušnice vyrobené z bronzu, kým v hrobách dospelých žien prevládali iné kovy. Záušnice okrem dekoratívnej funkcie mali aj funkciu hodnotovú, ktorá predstavovala cenu práce a cenu kovu. Obzvlášť to platí pri záušniciach z drahých kovov, ktoré odrážali sociálny status nositeľky. Okrem uvedených funkcií mohla záušnica slúžiť aj ako kresťanský amulet. Podobné esovité zakončenie mali palice cirkevných hodnostárov (biskupov). Nemožno vylúčiť ani magickú funkciu záušnic – ochrana pred zlými silami, či snaha zabezpečiť nositeľke blahobyt a plodnosť. Obluba záušnic postupom času upadala, v priebehu 14. storočia sa prestávajú nosiť.

PhDr. Mária Žáčik

Jednoduchá záušnica

Pletená záušnica

Z tradičného ľudového receptára

Tribečské múzeum v Topolčanoch v spolupráci s mestom Topolčany pripravuje publikáciu, ktorá bude venovaná tradičnej kulinárnej kultúre v topolčianskom regióne.

Z pripravovanej publikácie je tento recept:

Krúpová baba

200 g drobných jačmenných krúp, 400 g zemiakov, soľ, masť, 30 g cibule, 2 strúčiky cesnaku, sušené huby, mleté čierne korenie, majorán, 1 vajce, 40 g údenej slaniny, voda

Prepláchnuté krúpy dáme variť do osolenej vody. Osobitne uvaríme na kocky pokrúpané zemiaky. Pokrúpanú údenú slaninu upražíme, pridáme nakrájanú cibuľu, roztláčený cesnak a do vody vopred namočené huby. Krátko podusíme. Uvarené a ocedené krúpy zmiešame s cibuľovo-hubovou zmesou a spolu s rozšľahaným vajcom pridáme k uvareným popučným zemiakom. Dochutíme korením a majoránom. Na vymastený pekáč pripravenú zmes rovnomerne rozotrieme, povrch omastíme a doružova upečieme.

Od strašidla po strašidlo

Slovensko je krajina plná magických miest, kde kedysi vodníci topili nepozorných ľudí, kde sa schádzali bosorky, zjavovali sa biele a čierne panie a vystrájali čerti. Výskyt nadprirodzených bytostí, pred ktorými mali naši predkovia rešpekt, bol spájaný s rôznymi hradmi, zámkami, tmavými lesmi, močarínami a inými tajomnými miestami. Sú známe z písomných historických prameňov, hovoria o nich mnohé povesti, legendy a rozprávky, poznáme ich z ústneho podania. Pod existenciu tajomných bytostí sa podpísala nielen nevedomosť ľudí a neznalosť príčin mnohých prírodných javov, ale aj snaha niečím výnimočným oživiť bežné dni plné ťažkej práce.

Podujatie venované našim známym či neznámym nadprirodzeným bytostiam pripravilo Tribečské múzeum v rámci svojich minuloročných aktivít. Podujatie pod názvom „Od strašidla po strašidlo“ bolo určené všetkým, ktorí sa chceli trochu báť, ale sa aj poučiť a pobaviť. Osobitne pre školskú mládež bolo sprístupnené od 24. 10. do 4. 11. 2016, pre širokú verejnosť v sobotu 29. 10. 2016 v čase od 16. do 21. hod. Žiaci si vypočuli zaujímavé rozprávanie o slovenských strašidlách, v tvorivej dielni si mohli vyrobiť masky a strašidielka z rôznych materiálov a medailóniky z hrncárskej hliny. O zábavu sa postaral vodník Člupko, ktorý deti prekvapil pri tvorivých činnostiach.

Sobotné podujatie bolo na strašidlá bohatšie. Okrem vodníka v múzeu bolo možné stretnúť aj ďalšie „pracujúce“ strašidlá. Návštevníkov sprevádzal zmok, biela pani, potulný rytier a kostlivka. Súčasťou programu bola prednáška o slovenských strašidlách pod názvom „Kto sme, čo sme“ a tvorivá dielňa. Návštevníci, ktorí prišli v maske strašidla, alebo si ju v rámci tvorivej dielne vyrobili, sa zapojili do súťaže „Kráľ slovenských strašidiel“.

Cieľom netradičného podujatia bolo zábavnou formou oboznámiť návštevníkov s povestami a rozprávkami, ktorých súčasťou sú nadprirodzené bytosti, priblížiť históriu a príčiny vzniku vodníkov, víl, bosoriek... Podujatie podporilo kreativitu a prinieslo nové zážitky nielen tým, ktorí na duchov a strašidlá trochu veria, ale aj tým, ktorí sa nad nimi iba pousmejú.

Mgr. Ľubomír Opáth

Zo života na stredovekom hrade Topolčany

V 13. storočí sa mesto Topolčany (possesio, regia Tupulchan) spomína spolu s okolitými dedinami v darovacej listine kráľa Belu IV. V nepokojných dobách bolo nevyhnutnosťou, aby panstvo malo opevnené administratívne sídlo. Požiadavka doby viedla k stavbe samotného hradu. Vzhľadom na rovinatý terén v okolí mesta sa stavba kamenného hradu uskutočnila v obci Podhradie. Hrad už počas obdobia stredoveku mal viacero majiteľov, ktorí patrili k popredným rodom Uhorska. Boli to rody Csákyovcov, Széchenyovcov a Országovcov. K hradu a hradnému panstvu patrili aj okolité dediny, polia, lesy, lúky, ale aj časť mesta Topolčany.

Topolčiansky hrad mal obrannú, správnu a hospodársku funkciu. Z archívnych dokumentov sa dozvedáme, že páni sa na hrade zdržiavali málo, nakoľko vlastnili viaceré hrady vhodnejšie k dlhodobému pobytu. V neprítomnosti majiteľa, pána hradu, jeho funkciu priamo na hrade zastával provízor. Topolčiansky hrad mal v polovici 15. storočia provízora Štefana zo Zakarfalvy. Vieme o ňom, že pôvodom bol z Krnče a patril k prívržencom husitov. Provízor na hrade mal viacero povinností, medzi ktoré patrilo dozeráť na práce okolo hradu a na panských majeroch. O vykonávaných robotách na hrade viedol písomné záznamy. Provízor mal za povinnosť tiež viesť knihu o prijatých prírodných dárkach a byť pri ich preberaní. Naturálne a peňažné dávky poddaní zvyčajne odovzdávali na Vianoce, Veľkú noc a sviatok sv. Michala. Naturálne dávky predstavovali časť úrody alebo určitý počet hospodárskych zvierat. Jednalo sa o hrach, ovos, chmeľ, pšenicu, jednu sliepku. Sedliacke domác-

nosti, ktoré pásli na zemepanských lúkach ošípané, odvádzali tzv. desiatok vo forme peňazí. Na hrade bola potrebná prítomnosť kováča, zámočníka, kľučiar, kolára, kuchynského personálu, slúžok, kočišov, kŕmícov zvierat. Veľmi dôležitá bola funkcia strážcu panskej pokladne. Prístup k pokladni mal len hradný pán a provízor. Bez vedomia provízora nesmel nikto hrad opustiť, ale ani nikto nepovolán sa bez jeho súhlasu nesmel na hrad dostať. Provízor kontroloval aj dodržiavanie času vydávania stravy pre služobníctvo a poradie pri výdaji. Časť služobníctva bývala na hrade neustále, časť dochádzala. Okrem provízora a jeho zástupcu na stredovekom hrade bývali aj strážcovia vstupnej brány, drábi.

Majiteľ hradu mal súdnu právomoc, mohol obvinenému udeliť trest väzenia, hrdelný trest či iné tresty. Na hrade sa nachádzalo aj väzenie, v ktorom väzňov strážili vždy dvaja drábi. Provízor mohol udeliť iba telesné tresty, napr. palicovanie, alebo peňažné pokuty. Pri telesnom treste sa nahlas počítal počet úderov, v žiadnom prípade sa stanovený počet nesmel prekročiť. Preto celkový počet vykonaných úderov bol vždy o jeden menší. Plat provízora predstavoval štvrtročne 36 zlatých dukátov, zástupcu 10, strážcu 9 a drábov po 3 zlaté. Funkcia provízora ako správcu hradu a k nemu prislúchajúcich majetkov pretrvala až do obdobia novoveku.

PhDr. Mário Žáčik

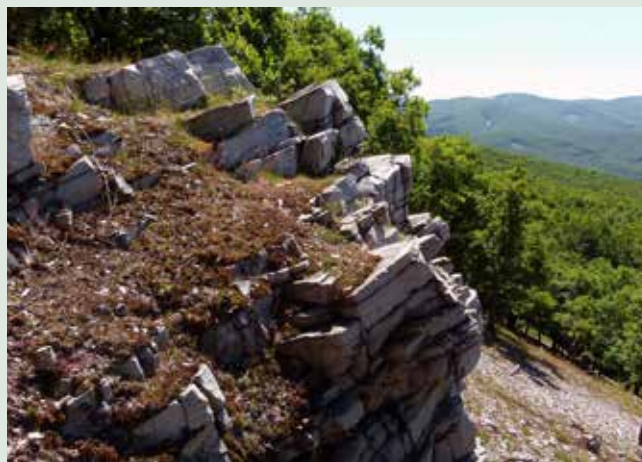
Kamenní strážcovia Tribeča

Pri pohľade na geologickú mapu pohoria Tribeč nás upútajú tvarom dominantné vršky, ktoré sa vynímajú oproti plochému reliéfu nížiny. Výrazná štruktúra patrí hôrkam, ktoré sa tiahnu pred hlavným hrebeňom Tribeča, a lemujú jadro pohoria po celom jeho obvode. Na ich stavbe sa podieľajú kremence, krehká, veľmi pevná a odolná hornina zložená v prevažnej miere zo zŕn kremeňa. Ak chceme sledovať ich minulosť, musíme sa vrátiť na začiatok druhohôr. Pohorie v tomto období nemalo dnešný ráz, iné bolo podnebie, flóra i fauna. Do vznikajúcich riečnych systémov vo vnútrozemí splachovali občasná dažďa zvetraliny v podobe sypkých štrkov, pieskov a ilov. Ich sedimentáciou v záplavových nížinách vznikali pevné kremenné pieskovce. Najstaršie horninové komplexy zložené zo žulových masívov a z kryštalických bridlic sú uložené v kryštalických jadrách. Práve od nich má pohorie odvodený názov jadrové. Jadrá pôvodne obklopovali viackrát po sebe opakujúce sa sledy druhohorných súvrství. Prvý sled tvorí obal, ďalšie rozsiahlejšie horninové súvrstvia budujú presunutú príkrovu. Dnešnú podobu pohoria začalo nadobúdať v starších treťohorách. Postupne ako sa dvíhalo a rástlo, voda a vietor ho pomaly obrusovali, a tak obnažovali horniny patriace k najstaršiemu jadrú. Kremencové hôrky sa od neho výrazne tvarovo oddelili.

Výskyty kremencov nie sú v jadrových pohoriach Slovenska ničím neobvyklým, ale v pohorí Tribeč sú veľmi rozsiahle. Izolovane sa vyskytujú v okolí Klátovej Novej Vsi (kóta Kozlica 498 m n. m. a Vres 478 m n. m.), v oblasti Krnče (kóta Tábor 385 m n. m.), Solčian (kóta Háj 383 m n. m.), Nitrianskej Stredy (kóta Hrdovická 471 m n. m.), Kovariac (kóta Kovarská hôrka 345 m n. m.) a Oponíc (kóta Drža 499 m n. m.).

V súčasnosti z pôvodne mocných druhohorných súvrství zostalo len torzo geologického obalu, obklopujúceho dominantu pohoria Tribeč. Vzhľad pohoria poznačili aj prejavy meniacej sa klímy počas štvrtohôr. Na kremencových stráňach a svahoch pohoria sa ukládali zvetraliny a skalné sute, ktoré sa postupne pokrývali pôdnym povrchom značne chudobným na živiny. Extrémnym životným podmienkam vrškov, hôrok či sutí na ich úpätiach sa počas vekov prispôbilo mnoho vzácnych a chránených rastlinných a živočíšnych spoločenstiev, ktoré tvoria bohatstvo prírody topolčianskeho regiónu.

Mgr. Božena Petrášová

KALENDÁRIUM PODUJATÍ

Výstavy

Premeny mesta Topolčany

4. 5. 2017 – 24. 8. 2017

Faleristika pre každého

5. 5. 2017 – 19. 8. 2017

Od mešca k bankomatu

25. 8. – 20. 10. 2017

Chránené územia Slovenska

2. 9. 2017 – 27. 10. 2017

Život zo striebra a ocele

26. 10. 2017 – 30. 11. 2017

Čaro bábkového divadla

6. 11. 2017 – 12. 1. 2018

Symboly Vianoc

6. 12. 2017 – 5. 1. 2018

Tvorivé dielne

Stredoveké Topolčany

4. 5. 2017 – 29. 7. 2017

Poklady Zeme

2. 8. 2017 – 27. 10. 2017

Domáci maznáčikovia

2. 11. 2017 – 22. 12. 2017

Interaktívne podujatia

Topolčany očami detí

1. 6. 2017 – 30. 6. 2017

Leto v múzeu

3. 7. 2017 – 26. 8. 2017

Svet prírody

18. 9. 2017 – 29. 9. 2017

Od strašidla po strašidlo

16. 10. 2017 – 28. 10. 2017

Potulky svetom

November 2017

Advent v múzeu

4. 12. 2017 – 16. 12. 2017

OTVÁRACIE HODINY:

Výstavy, expozícia

Október – marec:	pondelok – piatok	8.00 – 16.30 hod.
Apríl – september:	pondelok – piatok	8.00 – 16.30 hod.
	sobota	10.00 – 16.00 hod.

Tvorivé dielne

Pondelok – piatok 8.00 – 15.00 hod.

Knižnica, odborné konzultácie

Utorok a štvrtok: 8.30 – 14.30 hod.

Služby sú spolplatnené v zmysle platného cenového výmeru.

KONTAKTY:

Adresa: Tribečské múzeum v Topolčanoch, Krušovská 291/1, 955 01 Topolčany

Tel./fax: 038/53 23 021 (riaditeľka), **tel.:** 038/53 23 253 (ústredňa)

E-mail: office@tribeckemuzeum.sk, **web:** www.tribeckemuzeum.sk

Objednávka podujatí: mpedagog@tribeckemuzeum.sk

Ponuka do vašej knižnice

POZVÁNKA DO PRÍRODOVEDNEJ EXPOZÍCIE

Tribečské múzeum v Topolčanoch pozýva na prehliadku expozície **Príroda stredného Ponitria**, ktorá poskytuje pomerne ucelený prehľad o neživej prírode a zástupcoch fauny a flóry typických pre región stredného Ponitria. Sledované územie sa vyznačuje veľkou členitosťou reliéfu a pestrým geologickým podkladom s bohatou biologickou rozmanitosťou druhov.

Prvá časť expozície predstavuje druhové zastúpenie hornín, rastlín a živočíchov v prirodzenom prostredí lesov a krovín, skál, stepí a lesostepí, polí, lúk, pasienkov a vŕd. Druhá časť prostredníctvom súborov hornín, minerálov a fosílnych nálezov približuje geologickú stavbu regiónu a dokumentuje jednotlivé obdobia geologickej minulosti.

K pozoruhodným exponátom expozície patria fosílné zvyšky neogénnych chobotnatcov „mastodontov“. Ide o výnimočne dobre zachovalú sánku so zubami a takmer kompletnú lebku s impozantnými klami (celková dĺžka 3 370 mm, z toho kly 2 200 mm). Uvedené nálezy na Slovensku sú skutočnými unikátmi a aj v celoeurópskom meradle patria medzi vedecky najcennejšie fosílie „mastodontov“.

Múzejné novinky spod Tribeča – vydané pri príležitosti Medzinárodného dňa múzeí 2017 • Vydalo: Tribečské múzeum v Topolčanoch, zriaďovateľ Nitriansky samosprávny kraj.

Zodpovedná: PhDr. Blažena Šmotlákova, riaditeľka TM. Fotografie: fotoarchív TM. Grafická úprava a tlač: Prima-Print, a.s., Tovarníky.